

Stockholms
stad

Överförmyndarnämnd

GMF STOCKHOLMS LÄNS
GOD MANS- OCH FÖRVALTARFÖRENING

Ställföreträdarskap

Översiktlig kurs

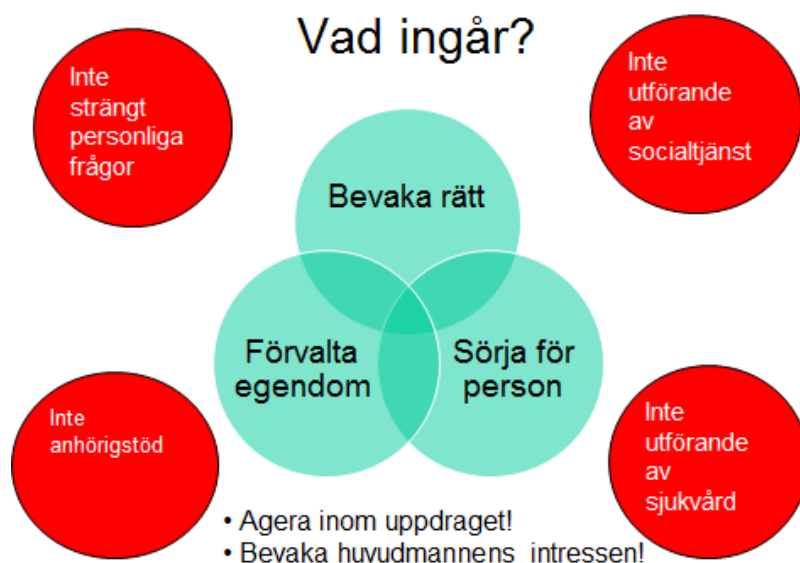
Innehållsförteckning

1	God man (FB 11:4)	4
2	Förvaltare (FB 11:7)	4
3	Innan åtagande av uppdrag som god man eller förvaltare	5
4	Hur påbörjas ett uppdrag?	6
4.1	Gåva	7
4.2	Placeringar utan samtycke	7
5	Arvode till gode mannen	8
5.1	Vem betalar arvodet?	8
5.2	Överklagande av arvodesbeslut	8
6	Förteckning	9
7	Årsräkning	9
8	När godmenskapen inte fungerar	9
9	Klagomål mot god man eller förvaltare	9
10	Dödsfall	10
10.1	Om huvudmannen avlider.....	10
10.2	Om den gode mannen eller förvaltaren avlider	10
11	Anhörigas insyn	10
12	Samtycke	11
12.1	När behöver jag överförmyndarnämnden samtycke?	11
12.2	När behöver jag <i>inte</i> överförmyndarnämndens samtycke?.....	11
13	Information om ensamkommande barn	12
13.1	Ensamkommande barn.....	12
13.2	Särskild förordnad vårdnadshavare.....	13

Inledning

Varför är ditt uppdrag som ställföreträdare så viktigt?

Godmanskap är ett uppdrag som innebär att den gode mannen utför uppgifter för någons räkning. Uppdraget är viktigt eftersom tanken med det är att alla i Sverige ska få lika rätt oavsett förmåga. Den som har fått en god man eller förvaltare kallas huvudman.

Överförmyndarnämnd

1 God man (FB 11:4)

- Godmanskapet är en *frivillig åtgärd*, dvs. att huvudmannen måste samtycka till godmanskapet.
- Huvudmannen har *full rättsbehandlingsförmåga*, vilket innebär att han eller hon själv kan fatta beslut om sina rättsliga angelägenheter. Huvudmannen kan ingå och säga upp avtal, utfärda fullmakter, betala räkningar samt reklamera fel på varor.
- När det gäller frågor som huvudmannen inte kan ta ställning till kan den utsedde gode mannen fatta *beslut inom de delar som ingår i behörigheten* avseende godmanskapet. I det fallet att huvudmannen inte kan yttra sig ska den gode mannen kunna styrka det med ett läkarintyg.
- Huvudmannen har även rätt att ta ut pengar från alla konton oberoende om kontot har en överförmyndarspär.
- När huvudmannen har insikt om, dvs. förstår vad saken gäller har denne rätt att hos tingsrätten ansöka om upphörande av godmanskapet.

2 Förvaltare (FB 11:7)

- Förvaltarskap betraktas såsom en tvångsåtgärd.
- I många fall innebär förvaltarskapet att huvudmannen helt eller delvis förlorar sin rättsbehandlingsförmåga.
- Däremot har huvudmannen kvar sin rätt att ingå avtal om arbete. Huvudmannen har rätt att själv bestämma över sin lön, dvs. om tingsrätten inte har beslutat något annat.
- Huvudmannen har även kvar sin rätt rösta och att ingå äktenskap.
- Huvudmannen får själv förfoga över sådan egendom som han eller hon har fått genom gåva eller testamente, under förutsättning att det finns ett villkor i testamentet som säger att egendomen ska vara undantagen från förvaltarskapet.
- I frågor som rör huvudmannens boende eller vård är det inte självklart att förvaltare har hela bestämmanderätten. Förvaltare kan t.ex. inte ensam besluta att huvudman ska flytta mot sin vilja.

Överförmyndarnämnd

3 Innan åtagande av uppdrag som god man eller förvaltare

1. Du blir kontaktad utav Överförmyndarnämnden där du tillfrågas om ett uppdrag. Detta sker vanligtvis via mail.
  2. Finner du ett uppdrag som passar dig återkopplar du detta till Överförmyndarnämnden och erhåller då en social utredning med mer information om uppdraget. Känns denna för knapphändig kan du kontakta socialtjänsten. Vid byten kan du kontakta den ställföreträdare som är förordnad för uppdraget.
  3. Innan du åtar dig uppdraget kan det vara lämpligt att träffa huvudmannen. Det finns dock inget krav på ett personligt möte innan åtagande av uppdraget. Vid personlig kontakt med huvudmannen före, åtagande av uppdrag, ska detta ske tillsammans med någon som huvudmannen känner sig trygg med (ex socialtjänsten, anhörig eller personal på boendet.)
  4. Överförmyndarnämnden skickar hem en åtagandebblankett när du har meddelat att du är intresserad utav uppdraget.
  5. Ställföreträdaren skickar åtagandebblanketten till Överförmyndarnämnden.
  6. Överförmyndarnämnden skickar åtagandebblanketten med ett tillstyrkande om att ställföreträdaren ska bli förordnad för uppdraget till tingsrätten.
  7. Tingsrätten fattar beslut om att förordna ställföreträdare, dvs. det innebär att du blir personligt förordnad av tingsrätten. Du har inget anställningsförhållande hos Överförmyndarnämnden.
  8. Beslutet skickas från tingsrätten till behöriga parter och Överförmyndarnämnden.
  9. Överförmyndarnämnden skickar ett registerutdraget till gode mannen eller förvaltaren om ställföreträdarskap.
- *Registerutdrag:* Det är din legitimation som god man eller förvaltare. Där framgår det från vilket datum som du blev förordnad och vilken omfattning som ställföreträdarskapet har.

Överförmyndarnämnd

4 Hur påbörjas ett uppdrag?

Ställföreträdaren samlar information hos huvudmannen om inkomster, utgifter, bankkonton och skulder. Denne kan även begära en kopia av förgående års deklARATION hos skattemyndigheten.

Ställföreträdaren skickar en kopia av registerutdraget till banker, biståndshandläggare, hemtjänst, pensionsutbetalare och skatteverket m.m.

Ställföreträdaren anmäler om särskild postadress till skatteverket. Om huvudmannen förstår vad saken gäller ska ställföreträdaren alltid göra detta i samråd med honom eller henne.

I det fallet att det skulle råda osäkerhet om vilka utgifter som huvudmannen har kan ställföreträdaren anmäla en tillfällig eftersändning under en viss tid.

Ställföreträdaren ska kontrollera att huvudmannen är rätt försäkrad. Huvudmannen ska ha en hemförsäkring.

Ställföreträdaren ansöker om bostadstillägg och hemtjänst.

Ställföreträdaren ska upprätta en budget för att se om inkomsterna täcker utgifterna.

Ställföreträdaren kan föra en kassabok över transaktionskontot och anmäla autogiro för återkommande räkningar.

Ställföreträdaren ska spara alla verifikationer i minst tre år från det att ställföreträdarskapet upphörde och att motparten har tagit del utav redovisningshandlingarna.

När ställföreträdaren lämnar kontanter till huvudmannen ska denne alltid kvittera pengarna. De flesta boenden har en kontantkassa för att hantera huvudmannens fickpengar. Boendet ska alltid kvittera mottagna medel till kontantkassan. Hemtjänstpersonal handlar mat på kort från ICA, COOP osv åt huvudmannen som bor hemma.

I det fallet att huvudmannen inte själv kan kontrollera kvitton på inköp ska gode mannen eller förvaltaren göra detta. Ställföreträdaren ska inte sammanblanda sin egen ekonomi med huvudmannens.

Överförmyndarnämnd

När pengar endast räcker till det nödvändigaste kan ställföreträdaren söka försörjningsstöd, www.socialstyrelsen.se

Tillgång till bankfack kräver huvudmannens tillstånd eller ett läkarintyg om att huvudmannen inte har förstånd om saken

ID-kort utfärdas av skatteverket eller av den bank som huvudmannen är kund i.

Fullmakter på transaktionskontot kan endast en förvaltare återkalla.

4.1 Gåva

En ställföreträdare får inte genom gåva överföra huvudmannens egendom om det inte är fråga om personliga presenter. Med personliga presenter avses julklappar och födelsedagspresenter, vars värde faller inom huvudmannens ekonomiska villkor. En huvudman som har god man kan själv ge gåvor under förutsättningar att dennes hälsotillstånd är sådant att han eller hon självständigt kan förstå konsekvenserna av sitt handlande och kan ge uttryck för sin vilja. Om huvudmannen behöver praktiskt hjälp att utföra gåvan bör du i möjligaste mån undvika att medverka. Huvudmannen bör om det är möjligt be annan person om hjälp vid överförande av gåva.

4.2 Placeringar utan samtycke

När det gäller omplacering av huvudmannens tillgångar ska avkastningen vara tryggad. Ställföreträdaren kan begära skriftliga rekommendationer på placeringar från banken. Det finns inget krav på maximering av avkastning avseende huvudmannens tillgång. Bankränta räknas t.ex. som skälig avkastning. Det finns några sätt på hur tillgångar kan placeras utan att det behövs Överförmyndarnämndens samtycke.

Tillåtna placeringar:

- Skuldförbindelse utfärdade eller garanterade av stat eller kommun.
- Skuldförbindelse (obligationer) utfärdade av hypoteksinstitut eller bank, även utländska bankföretag eller kreditinstitut.
- Andelar i värdepappersfond eller utländskt fondföretag.
- Lån mot säkerhet av panträtt i fast egendom inom 60 procent av senaste taxeringsvärdet.

Överförmyndarnämnd

5 Arvode till gode mannen

Arvode grundar sig på prisbasbeloppet innevarande år (2014=44 400 kr)

- Förvalta egendom 10 % av pbb
- Sörja för person 10 % av pbb
- Kostnadsersättning 2 % av pbb
- Extra arbetsinsatser (inom t ex bevaka rätt) arvoderas med timersättning

När ställföreträdaren använder en egen bil vid besök hos huvudmannen kan skattefri bilersättning tas ut enligt skatteverkets regler (2014= 18,50 kr per mil) Ställföreträdaren ska upprätta en körjournal där datum och körda mil noteras såväl som anledning. Ställföreträdaren tar ut beloppet från huvudmannens bankkonto och sparar körjournalen såsom verifikation.

5.1 Vem betalar arvodet?

Huvudregel är att om huvudmannen har inkomster som överstiger 2,65 prisbasbelopp eller denne har kapital över 2 prisbasbelopp ska huvudmannen stå för arvodet.

(Inkomster över 2,65 pbb= 117 660 kr eller kapital över 2 pbb = 88 800 kr.)

Om huvudmannen inte har inkomster eller kapital, som över stiger gränserna, står kommunen för arvodet. Undantag kan dock göras från huvudregeln om det skulle finnas onormalt höga kostnader för medicin eller sjukvård m.m. Arvodesbeslutet gäller som medgivande till uttag från huvudmannens spärrade bankkonto om det inte skulle finnas medel på transaktionskontot.

För att förenkla fördelning av vad ställföreträdaren netto ska erhålla i arvode och vad huvudmannen ska betala i arbetsgivaravgift samt för avdragen preliminärskatt – använd hjälpblankett för god man www.skatteverket.se

5.2 Överklagande av arvodesbeslut

Om ställföreträdaren eller huvudmannen är missnöjd med arvodesbeslutet kan denne överklaga beslutet inom tre veckor från den dag som han/hon har tagit del av beslutet. Överklagandet ska lämnas skriftligt till Överförmyndarnämnden.

Överförmyndarnämnd

6 Förteckning

Förteckningen skickas hem till ställföreträdaren tillsammans med ett registerutdraget. Den ska inkomma till Överförmyndarnämnden inom två månader. I förteckningen anges alltid vad tillgångarna var per förordnandedatum. Om du är osäker på vilket datum som förordnande inträdde kan du alltid kontrollera datumet högst upp i högra hörnet på registerutdraget.

Ställföreträdaren ska även meddela banken om att det ska vara en överförmyndarspärri på alla konton utom transaktionskontot.

På transaktionskontot ska det finnas ett maxbelopp på 20,000 kr.

7 Årsräkning

Årsräkning ska vara inlämnad före den 1 mars varje år. Anstånd kan endast begäras för den 1 mars. Redovisningsperioden kan variera beroende på när ställföreträdaren påbörjade sitt uppdrag.

8 När godmanskapet inte fungerar

Ställföreträdaren, huvudmannen eller anhörig kan begära hos tingsrätten att godmanskapet ska utökas, begränsas eller upphöra. När det inte längre föreligger ett samtycke för godmanskapet kan tingsrätten fatta beslut om dess upphörande.

När gode mannen eller förvaltaren begär sitt entledigande måste denne kvarstå tills dess att Överförmyndarnämnden har hittat en ny ställföreträdare. Det är Överförmyndarnämnden som fattar beslut om byte av ställföreträdare.

9 Klagomål mot god man eller förvaltare

Huvudman, anhöriga och vårdpersonal, kan lämna in klagomål såväl som synpunkter till Överförmyndarnämnden på hur ställföreträdaren sköter sitt uppdrag. Klagomålet ska vara skriftligt och alltid skickas till gode manen för yttrande.

Överförmyndarnämnd

10 Dödsfall

10.1 Om huvudmannen avlider

I samband med att huvudmannen avlider upphör uppdraget. Någon skyldighet att ordna med begravning, göra bouppteckning och annat ingår inte i ditt uppdrag. Eventuella arbetsinsatser efter dödsdagen utför du på uppdrag av dödsboet.

Såsom ställföreträdare ska du omedelbart underrätta överförmyndarnämnden och anhöriga. Om anhöriga saknas ska du anmäla dödsfallet till huvudmannens stadsdelsförvaltning.

När huvudmannen har avlidit ska en sluträkning upprättas och lämnas inom en månad efter att huvudmannen har avlidit. Du ska även som ställföreträdare beställa dödsfallsintyg och släktutredning från skatteverket för att sedan skicka underlaget till Överförmyndarnämnden.

10.2 Om den gode mannen eller förvaltaren avlider

I det fallet att du som god man eller förvaltare avlider ska ditt dödsbo göra sluträkning per dödsdagen. Det är viktigt att dödsboet meddelar dödsfallet till överförmyndarnämnden så fort som möjligt. Dödsboet ska redovisa perioden från den senaste redovisningen fram till dödsdagen.

Du bör informera dina närmaste anhöriga om dessa regler och också informera dem om var pärmar med verifikationer samt annat finns så att de kan hitta alla handlingar och sedan göra en sluträkning om du skulle avlida.

11 Anhörigas insyn

Till skillnad från socialtjänstens och sjukvårdens sekretessregler har huvudmannen och närmast anhöriga ovillkorlig rätt att ta del av handlingar som finns i akten hos överförmyndarnämnden.

Överförmyndarnämnd

12 Samtycke

12.1 När behöver jag överförmyndarnämndens samtycke?

Du är skyldig att skaffa överförmyndarnämndens samtycke innan du utför vissa åtgärder för din huvudmans räkning.

Följande åtgärder är skäl till samtycke:

- Ta ut pengar från överförmyndarspärade bankkonton.
- Placera pengar på annat sätt än vad som anges i föräldrabalken (14 kap 5 § FB).
- Låna ut huvudmannens pengar.
- Förvärva fast egendom för huvudmannens räkning, t.ex. bostadsrätt eller tomträtt genom köp, byte eller gåva.
- Inteckna, hyra ut eller på annat sätt med nyttjanderätt överlåta huvudmannens fasta egendom eller tomträtt.
- Ta upp lån, ingå borgen eller ställa huvudmannens egendom som säkerhet.
- Utföra vissa åtgärder i dödsboförvaltning, bodelning eller skifte.

För att få utföra dessa åtgärder krävs att du lämnar in en skriftlig ansökan om samtycke till överförmyndarnämnden.

12.2 När behöver jag *inte* överförmyndarnämndens samtycke?

- Försäljning av aktier.
- Uttag från transaktionskonto, som du använder löpande för huvudmannens utgifter.
- Uttag av ränta, som är upplupen under innevarande och föregående år från spärrat konto.
- Huvudmannens övertagande av hyresrätt till bostadslägenhet.
- Försäljning av viss lös egendom, förutsatt att egendomen inte är till nytta eller har särskilt värde för huvudmannen eller huvudmannens familj.

Överförmyndarnämnd

13 Information om ensamkommande barn

13.1 Ensamkommande barn

Gode mannen ska i förmyndare och vårdnadshavares ställe ansvara för barnets personliga förhållanden och sköta barnets angelägenheter. Det innebär att gode mannen har rätt och skyldighet att bestämma i alla frågor som rör barnets personliga, ekonomiska och rättsliga angelägenheter.

Uppgiften att ansvara för barnets personliga förhållanden

Gode mannen ska tillförsäkra att barnet får en trygg tillvaro, omvårdnad och god fostran. Det är dock inte gode mannens uppgift att sköta den dagliga omvårdnaden och tillsynen av barnet. Barnet ska inte bo hos den gode mannen och den gode mannen ska till exempel **inte** handla mat, följa barnet till läkaren eller skjutsa barnet till skolan. Gode mannen ska ha regelbunden kontakt, inte bara med barnet, utan också med, till exempel, det hem som barnet bor i, det offentliga biträdet i pågående asylprocess samt den skola som barnet går i.

- Den gode mannen ska ansöka om uppehållstillstånd för barnet.
- Den gode mannen ska närvara på möten med Migrationsverket, offentliga biträdet, socialtjänst, skola och boende.
- Den gode mannen ska hålla regelbunden kontakt med barnet och med dem som har omedelbar insyn över barnets boende och skolgång.
- Den gode mannen är den person som ytterst beslutar i frågan om barnets boende.

Förvaltning av barnets ekonomiska angelägenheter

Vad gäller barnets ekonomiska förhållanden är det den gode mannens uppgift att se till barnets tillgångar förvaltas på ett säkert och bra sätt. Barnet får dagersättning från Migrationsverket som ska användas till köp av skor, kläder, hygienartiklar, telefonsamtal, eventuella läkarbesök och liknande grundläggande ändamål. Den gode mannen ska även hjälpa barnet med att ansöka om olika former av ekonomiska bidrag och bistånd.

Överförmyndarnämnd

Redovisning av uppdraget

När uppdraget startar är den gode mannen skyldig att lämna in en **tillgångsförteckning** till överförmyndarnämnden. Om barnet har tillgångar ska dessa redovisas. Gode mannen träder i både förmyndare och vårdnadshavares ställe men har ingen försörjningsplikt för barnet. För att få en kontinuitet i redovisningen kommer överförmyndarnämnden att skicka ut en begäran om redovisning en gång per kvartal.

- Överförmyndarnämnden tillämpar en schablon om 2000 kr per månad i arvodet och 100 kr per månad i kostnadsersättning. Milersättning utbetalas med 18,50 kr/mil.

Arvode till god man när barnet har fått permanent uppehållstillstånd

- Uppdrag som god man i förmyndares ställe erhåller du en ersättning av 5% av prisbasbeloppet.
- Uppdrag som god man i vårdnadshavares ställe erhåller du en ersättning av 10% av prisbasbeloppet.
- Därutöver tillkommer det en kostnadsersättning av 2% av prisbasbeloppet.

13.2 Att gå från god man till särskilt förordnad vårdnadshavare

Gode man uppdraget innebär att vara väl förtrogen med asylprocessen, föra barnets talan gentemot myndigheter och organisationer och i övrigt vara särskilt lämpad att hjälpa nyanlända ensamma barn till rätta under den första tiden i Sverige.

En särskild förordnad vårdnadshavare träder in när barnet fått permanent uppehållstillstånd, när det således är klart att barnet får stanna i landet. Rollen som särskild förordnad vårdnadshavare är liksom rollen som god man att vara förälder för barnet utan att ha försörjningsplikt eller krav på att barnet ska bo hos dem, förutsatt att de inte är familjehem för barnet.

Överförmyndarnämnd

Som särskild förordnad vårdnadshavare ligger fokus mer på vardagliga frågor, att i samråd med barnet planera för framtiden, inför sin myndighetsdag. Förmodligen har barnet redan fått bankkonto, id-kort och ansökt om studiemedel eftersom gode mannen som barnet haft redan ordnat detta i samband med att barnet fick uppehållstillstånd. I den nya rollen ingår naturligtvis fortfarande att företräda barnet inför skola och myndigheter. Om barnet är placerad i familjehem kan en eller båda av familjehemsföräldrarna utses till särskilda förordnad vårdnadshavare förutsatt att de samtycker till detta.

Ersättningen som särskild förordnad vårdnadshavare uppgår till samma nivå som ersättningen för ensamkommande barn och det går bra att fortsätta som SFV om man varit god man och allt fungerat bra.